

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA GLOSARULUI ETNOBOTANIC DOBROGEAN

E. ȚOPA

În „Dicționarul etnobotanic“, editat de Academia R. S. România, în anul 1968, se enumeră 2 095 de specii de plante, pentru care se dau peste 11 000 de nume populare românești, 56 macedonene, 35 turcești etc.

Menționăm că din acest tezaur lexical s-au omis cu totul idiomurile specifice naționalității conlocuitoare tatară.

În investigațiile noastre efectuate în Dobrogea, între anii 1967—1974, am semnalat aproape 400 de numiri populare de plante, întrebuințate de români, macedoneni, tătari și turci, dintre care 90% sînt noi pentru glosarul etnobotanic al țării noastre.

Numirile populare de plante vizate, aduc în mod statistic, pentru fiecare grai în parte, un spor de 7 expresii românești, 80 macedonene, 133 tatara și 142 turcești.

Printre informatorii noștri de pe teren, amintim pentru graiul macedonean pe Ana și Maria Simiti, com. Cerna, jud. Tulcea; tatar și turc pe Ilie Stan, municipiul Tulcea, str. Plugarilor nr. 14; tatar pe Melia Murat, com. Valul lui Traian, jud. Constanța.

Nomenclatura științifică a fitotaxonilor, enumerată în text în ordinea alfabetică, este reprodusă după Flora R. S. România (1952—1972), Flora Europaea (1964—1972) și Encke-Buchheim-Zander „Handwörterbuch der Pflanzennamen“ ed. a 10-a (1972).

Abelmoschus (Hibiscus) esculentus — bamenă (maced.); bamiya (tat.), bamja (tat.); bamiye (turc.).

Abies alba — çiam (tat. și turc.).

Acer campestre — jugastră (maced.); ak agaci (tat.); akcia, agaci (turc.).

Agrostemma githago — meglină (maced.); karamik otu (tat.); karamuk otu (turc.).

Ailanthus altissima — nucă divă (maced.); küllük (tat.); yabani geviz (turc.).

Alcea (Althaea) rosea — nalbă (maced.).

Allium cepa — țeapă (maced.); saram sîc (tat.), sogan (tat. și turc.).

A. porrum — praz (maced.); prasa (tat. și turc.).

A. sativum — ai (maced.); sarmîsak (tat. și turc.).

A. schoenoprasum — cucar (maced.); büber (tat.); biber (turc.).

Alnus glutinosa — riu (maced.).

Amaranthus albus — știr (maced.); iştir (turc.).

A. caudatus — strat (maced.); tükli baba (tat.); tülü baba (turc.).

Anethum graveolens — cupret (maced.); daragurt (tat.), daragut (tat.); dere otu (turc.).

Anredera (Boussingaultia) cordifolia — telegraf (rom. Letea și C.A. Rosetti).

Antirrhinum majus — chitcati cască (maced.); asслан aviz (tat.), aslan auzu (tat.); aslan agzl (turc.).

Apium graveolens — kereviz (turc.).

Arachis hypogaea — pyndik (tat.).

Armoracia rusticana — hirean (turc.).

Artemisia abrotanum — miscă (maced.).

A. absinthium — pelin (maced, tat. și turc.).

Athyrium filix-femina — fearică (maced.).

Atriplex hortense — lobodă (maced.); alabotă (tat.).

Avena sativa — uvez (maced.).

Berberis vulgaris — ruji (maced.).

Bergenia crassifolia — anul nou (rom. Constanța).

Beta vulgaris var. *conditiva* — șicher (maced.); pangear (turc.).

Brassica napus var. *napobrassica* — reapi (maced.).

B. oleracea var. *botrytis* — enghinar, karnibahar (turc.).

B. oleracea var. *capitata* — cucean (maced.); kapîsta (tat.), kapusta (tat.); lahna (turc.).

B. oleracea var. *gongylodes* — alabaș (maced.).

Buxus sempervirens — cimișir (maced.); şimşir (turc.).

Callistephus chinensis — pădii (maced.).

Campanula medium — zîl (tat.); zil (turc.).

Cannabis sativa — canap (maced.); kenevir (tat. și turc.).

Capsicum annuum — piperchi (maced.); büber (tat), ciușca (tat.); biber (turc.).

C. annuum var. *grossum* — piperchi drufaliti (maced.).

C. annuum „Wolbeck Guom“ — ciușcă franțuzească, ciușcă mărun-tă (rom. Constanța).

Cardaria (Lepidium) draba — sîyîr nuru (tat.); inek loru (turc.).

Carex riparia — kîndra (tat. și turc.).

Carpinus betulus — carpîn (maced.); gürghen (turc.).

Carum carvi — chimen (maced.); kimion (tat. și turc.).

Castanea sativa — castoni (maced.); kestane (tat. și turc.).

Centaurium minus — toprak ödu (turc.).

- Cerasus avium* — ciăreş (maced.); kiraz (tat.), kirez (tat. şi turc.).
C. vulgaris — vişni (maced.); vişne (tat. şi turc.).
Chrysanthemum indicum — chitcă tumnaceasă (maced.).
Cicer arietinum — năut (maced.); nogut (tat.), nygut (tat.); nuut (turc.).
Cichorium intybus — ţicoare (maced.).
Cirsium arvense — polomidă (maced.).
Citrullus lanatus (vulgaris) — ibeniţă (maced.); karbîz (tat.); karpuz (turc.).
Citrus aurantium — portokal (tat.).
C. limon — limon (tat.).
Clematis vitalba — corpan (maced.); örchen (tat.); köken (turc.).
Conium maculatum — kanyrdak (tat.).
Convallaria majalis — ingi (tat. şi turc.).
Convolvulus arvensis — slacică (maced.); dargean otu (turc.).
Cornus mas — corn (maced.) kizilşık (tat.); kizilgiik (turc.).
C. sanguinea — kanlîgia (turc.).
Corylus avellana — lun (maced.); pîndik (tat.); findik (turc.).
Cotinus coggygria — rui (maced.); tetre (turc.).
Crocus sativus — căciunchi (maced.); öksüsce (turc.).
Cucumis sativus — crăstăveaţ (maced.); salata (tat.), salatá (tat.); hiyar (turc.).
Cucurbita pepo — ticvă (maced.); kabak (tat. şi turc.).
Cydonia oblonga — gîtuni (maced.); hayva (tat. şi turc.).
Cynodon dactylon — şoşca tamîr (tat.); ayrık (turc.).
Dahlia x cultorum — chitca giogăi (maced.); şekaik (turc.).
Daucus carota — morcov (maced.).
Dianthus caryophyllus — cărămfii (maced.); karanfil (turc.).
Digitalis purpurea — oymak (tat.); dichiş yüsügü (turc.).
Elaeagnus angustifolius — yde (turc.).
Equisetum arvense — at kuyrugu (tat. şi turc.).
Fagopyrum esculentum — aşık (turc.).
Fagus silvatica — fag (maced.); kain agacı (turc.).
Ficus carica — ic (maced.); ingir (tat. şi turc.), inzir (tat.).
Fragaria moschata — gelek (tat.); cileki (turc.).
F. vesca — peduriţ, pidureţ (maced.).
Fraxinus excelsior — frasi (maced.); diş budak (turc.).
Fuchsia x hybrida — sîrgulî (tat.); küpeli (turc.).
Galanthus graecus — babchi (maced.); ak bardak (turc.).
Gossypium hirsutum — bumbac (maced.); pamik (tat.); pamuk (turc.).
Hedera helix — eaderă (maced.); kelinşec (tat.); ghelingik (turc.).
Helianthus annuus — ţînţo gled (maced.); kun tabak (tat.); gün döndü (turc.).
H. tuberosum — ger alma (tat.); yer alması (turc.).
Hordeum vulgare — orz (maced.); arpa (tat. şi turc.), gilop (tat.).

Hyacinthus orientale — zîmbui (maced.); zambil (tat.), zûmbûl (tat. și turc.).

Hyosciamus niger — măsilarniță (maced.).

Hypericum perforatum — kantron ciceghi (turc.).

Ipomoea violacea — turuleț (maced.).

Iris pallida — pirunigă (maced.); susan (tat. și turc.).

Juglans regia — nucă (maced.); gevez (tat.), zevez (tat.); geviz (turc.).

Kochia scoparia — meturi (maced.); sibirtcă (tat.); süpürghe (turc.).

Lagenaria siceraria (vulgaris) — saud kabak (tat.); susak (turc.).

Laurus nobilis — dăfiu (maced.); defne (turc.).

Lens culinaris — linti (maced.); merghimel (tat. și turc.).

Levisticum officinale — leuștean (maced.).

Ligustrum vulgare — it agagi (tat.); köpek adunu (turc.).

Lilium candidum — susan (tat.); zambak (turc.).

Linum usitatissimum — lin (maced.); keten (tat. și turc.).

Luffa aegyptiaca — bureți de baie (rom. Constanța).

Lycopersicon (Solanum) lycopersicum — patlageachi roș (maced.); domat (tat.), kizil domates (tat.); kırmızı domates (turc.).

Malus silvestris var. domestica — mer (maced.); alma (tat.); elma (turc.).

Matricaria chamomilla — păști (maced.); molla şeşek (tat.), popazik (tat.); papatya (turc.).

Medicago sativa — iongeă (maced.); iongea (tat.), yongea (tat.).

Mentha piperita — miuz (maced.); nane (tat. și turc.), năne (tat.).

Mespilus germanica — moșmule (maced.); muşmula (turc.).

Morus nigra — ciărnici (maced.); dut (tat. și turc.).

Myosotis arvensis — untma (tat.).

Nerium oleander — zekkum (tat. și turc.).

Nicotiana glauca — ghege kraligesi (turc.).

N. tabacum — tătun (maced.); tûmbek (tat.); tütün (turc.).

Ocimum basilicum — buşilc (maced.); pesilghen (tat.); fesliyen (turc.).

Olea europaea — zitün (tat.).

Oryza sativa — uriz (maced.); pîrij (tat.); pirinci (turc.).

Paeonia officinalis — bajur (maced.); kemha (turc.).

Panicum miliaceum — mei (maced.); sarî darî (tat. și turc.).

Papaver somniferum — şaş (maced.); aşaş (tat. și turc.).

Pelargonium zonale — măloafcă (maced.); muşkata (turc.).

Petroselinum hortense — măgdănos (maced.); maidanos (tat. și turc.).

Petunia x hybrida — sabah saatî (turc.).

Phaseolus coccineus — bacă (maced.); bakla (tat.); fasüle (turc.).

Philadelphus coronarius — chitca uşănească (maced.); yasemi (tat. și turc.).

Phragmites australis — trosca (maced.); bal kamişi (tat. și turc.).

Phytolacca americana — kırmız (tat. și turc.).

Picea abies — kızıl ciam (tat.); kırmızı ciam (turc.).

- Pisum sativum* — bezelia (turc.).
Plantago major — tigăveati (maced.); sinirli yaprak (turc.).
Polygonum aviculare — troscăt (maced.); caz otu (tat. și turc.).
Populus alba — tăpolă (maced.); kavak (turc.).
Prunus armeniaca — zărzălin (maced.); zerdali (tat. și turc.).
P. cerasifera — prun zorăsliv (maced.); gean erighi (turc.).
P. domestica — prun (maced.); duman erik (tat.), erik agași (tat.); erik agagiă (turc.).
P. (Amygdalus) dulcis — puiamb (maced.); badem (tat. și turc.).
P. (Amygdalus) persica — chearsic (maced.); şebdaly (tat.), şeptale (tat.); şeftale (turc.).
Pulmonaria officinalis — miara ursului (maced.); ayu balı (tat.); ayı balı (turc.).
Punica granatum — calinchi (maced.); nar (tat. și turc.).
Pyrus communis — per (maced.); armut (tat. și turc.).
Quercus petraea — kara pelit (turc.).
Raphanus sativus — turup (tat.).
Ricinus communis — ricin (maced.); hint mayı (tat.); hint yagi (turc.).
Robinia pseudacacia — rug (maced.); kral agagia (tat. și turc.).
Rosa canina — it murnu (tat.); köpek burnu (turc.).
R. centifolia — trândafil (maced.); gul (tat.); gül (turc.).
Rubus caesius — muri (maced.).
Rumex patientia — tacăvă-macave (maced.); atkulak (tat.); kuzu kulagă (turc.).
Sambucus ebulus — sultan otu (tat. și turc.).
S. nigra — buzeai (maced.).
Sansevieria trifasciata 'Laurentii' — sabie (rom. Constanța).
Satureja hortensis — ciubrică (maced.); keklik (turc.).
Secale cereale — sicară (maced.); şabdard (tat.); ceavdar (turc.).
Setaria glauca — dargian (turc.).
Sinapis alba — sinap (maced.); karakuş (tat.), sarı ardal (tat. și turc.).
S. arvensis — rapiță (maced.).
Solanum melongena — patlageanche vinăți (maced.); mor patlăgean (tat. și turc.).
S. tuberosum — pătate (maced.); kartop (tat.); patatis (turc.).
Sorbus domestica — öküz götü (turc.).
Spinacea oleracea — spanache (maced.).
Syringa vulgaris — răgăvan (maced.); erguvan (tat. și turc.).
Taraxacum officinale — coaste peșteului (maced.).
Tilia tomentosa — tei (maced.); giüche (tat.); inlamir (turc.).
Trifolium pratense — iongea (maced.); yongea (turc.).
Triticum aestivum — gron (maced.); bidai (tat.).
Tropaeolum majus — chitca patăi (maced.).
Tulipa gesneriana — balagea (maced.); lale (tat. și turc.).
Typha latifolia — roguş (maced.); koga (tat.); papur (turc.).

Ulmus carpinifolia — olm (maced.) ; kara agaci (turc.).
Urtica dioica — urzică (maced.) ; arpa (tat.), kışitkan (tat.) ; işirgan (turc.).
Verbascum phlomoides — mum ciceghi (turc.).
Vicia faba — cochea (maced.) ; bakla (tat. şi turc.).
V. sativa — urov (maced.) ; fi (tat. şi turc.).
Viola odorata — timinuşchi (maced.) ; nine kokusu (turc.).
V. x wittrockiana — menauşe (tat.) ; menekşe (turc.).
Viscum album — vosc (maced.).
Vitis vinifera — vine, ouă (struguri) (maced.) ; izim (tat.) ; ba ciibîgi (turc.).

Zea mays — gîrnişor (maced.) ; mûşur (tat.) ; misir (turc.).

Dobrogea constituie din punct de vedere etnobotanic, un amalgam de graiuri, care sînt departe de a fi epuizate. Datoria noastră este să le depistăm, să le consemnăm şi să le ţinem la zi.

(Zusammenfassung)

In dem vorliegenden Beitrag werden für den etnobotanischen Wortschatz der Dobrudscha, beinahe 400 Volkspflanzennamen aufgezählt, von denen 7 für die rumänische, 80 die mazedonische, 133 die tatarische und 142 die türkische Sprache als neu zu betrachten sind.

(Summary)

About 400 popular plant names are being enumerated in the present work. Seven of them are new for the rumanian glossary, 80 are new for the macedonian glossary, 133 for the tartarian and 142 for the turkish ones.